

- Тітова О., Лузан П., Мося І., Пашченко Т. Педагогічні умови розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том 11, № 8. С. 84-90. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-013>
- Titova O., Luzan P., Mosia I., Pashchenko T. Pedagogichni umovy rozvytku profesiinoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv fakhovykh koledzhiv [The learning conditions for the professional competence development of teaching staff at colleges]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2023. Vol. 11, No 8. S. 84-90. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-013>

УДК 377.091.12;005.336.2

DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i8-013

Олена ТІТОВА¹, Петро ЛУЗАН², Ірина МОСЯ³, Тетяна ПАЩЕНКО⁴*Інститут професійної освіти НАПН України, Україна*¹<http://orcid.org/0000-0002-6081-1812>

olena.titova2310@gmail.com

²<http://orcid.org/0000-0002-8853-9275>

petr.luzan@ukr.net

³<https://orcid.org/0000-0001-7641-3352>

mosyaira@ukr.net

⁴<http://orcid.org/0000-0002-7629-7870>

tantarena@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Анотація. Обґрунтовано позицію, що визначення педагогічних умов розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів є актуальним науково-практичним завданням.

У перебігу наукового пошуку на основі логічних правил визначення понять здійснено формулювання терміну «педагогічні умови розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів» як основного методологічного концепту досягнення мети дослідження. У процесі визначення педагогічних умов розвитку досліджуваного феномену враховано надбання попередників щодо обґрунтованих ними обставин ефективності розвитку освітнього процесу, педагогічного явища чи об'єкту.

Зазначено, що варто розглядати педагогічні умови в контексті структури педагогічної системи – мета, завдання; зміст освіти; методи, форми, технології навчання; контроль навчальних досягнень здобувачів освіти та ін. Доведено, що експериментально визначена і теоретично обґрунтована педагогічна умова повинна мати наукову новизну, представляти у своєму змісті нове педагогічне знання.

Висвітлено концептуальні положення цілеспрямованого розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів.

Охарактеризовано з правилами реалізації визначені педагогічні умови розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів: сформованість у фаховому коледжі гнучкої системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників; активна взаємодія фахового коледжу з науковими установами НАПН України, закладами вищої освіти, Науково-методичним центром вищої та фахової передвищої освіти щодо виконання спільних проектів, грантів, організації конкурсів, олімпіад, участі в роботі науково-практичних конференцій, вебінарів, семінарів тощо; запровадження в освітньому середовищі коледжу прогресивних моделей професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема принципів концепції «організації, що навчається»;

Зроблено висновки, що кожна з визначених та обґрунтованих педагогічних умов спрямована на цілеспрямований розвиток професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів.

Ключові слова: професійна компетентність; детермінанти розвитку; педагогічні працівники; експертна оцінка; ранжування; експертне оцінювання; вагомість; фахова передвища освіта.

Olena TITOVA¹, Petro LUZAN², Iryna MOSIA³, Tetiana PASHCHENKO⁴*Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine, Ukraine*¹<http://orcid.org/0000-0002-6081-1812>

olena.titova2310@gmail.com

²<http://orcid.org/0000-0002-8853-9275>

petr.luzan@ukr.net

³<https://orcid.org/0000-0001-7641-3352>

mosyaira@ukr.net

⁴<http://orcid.org/0000-0002-7629-7870>

tantarena@ukr.net

THE LEARNING CONDITIONS FOR THE PROFESSIONAL COMPETENCE DEVELOPMENT OF TEACHING STAFF AT COLLEGES

Abstract. The problem of the definition of the learning conditions for the professional competence development of teaching staff at colleges was substantiated as an actual scientific and practical task.

Under the scientific research, based on the logical rules of definition, the term "the learning conditions for the professional competence development of teaching staff at colleges" was formulated as the main methodological concept for achieving the research goal. In

determining the processes of learning conditions for the development of the phenomenon under study, the acquisition of pioneers regarding the effectiveness of the development of the educational process, pedagogical phenomenon or object based on them was taken into account.

It was noted that it was worth considering the learning conditions in the context of the structure of the pedagogical system that included goals, tasks; content of education; methods, forms, technologies of education; control of students' educational achievements. It has been proven that an experimentally determined and theoretically grounded learning conditions should have scientific novelty and present in its content new pedagogical knowledge.

The conceptual provisions of purposeful professional competence development of teaching staff at colleges were highlighted.

The specified learning conditions for the professional competence development of teaching staff at colleges were characterized with the implementation rules: formation of a flexible system of continuous professional development of teaching staff at a college; active interaction of the professional college with scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine, institutions of higher education, the Scientific and Methodological Centre of Higher and Professional Pre-Higher Education regarding the implementation of joint projects, organization of competitions, Olympiads, participation in the work of scientific and practical conferences, webinars, seminars, etc.; introduction in the college educational environment of progressive models of teachers' professional development, in particular the principles of the learning organization concept.

It was concluded that all of the defined and substantiated learning conditions were aimed at the purposeful professional competence development of teaching staff at colleges.

Keywords: professional competence; determinants of development; teaching staff; expert evaluation; arrangement; expert assessment; validity; vocational higher education.

Постановка проблеми. Професійний розвиток педагогічного працівника становить неперервний процес прогресивного і гуманістичного формування особистості, яка прагне до постійного вдосконалення, до самоствердження, кар'єрного зростання, вироблення нової якості професійно-педагогічної дії. Вершиною професійно-особистісного становлення, формування, удосконалення викладача фахового коледжу, зокрема в складних умовах воєнного часу, є досягнення найвищого рівня педагогічної діяльності – творчої професійної компетентності.

Натомість професійна компетентність не є раз і назавжди набутою здатністю, усталеною властивістю особистості викладача завжди успішно навчати, виховувати, розвивати своїх вихованців. Із постійним оновленням освітнього процесу, видозміною пріоритетів у професійних установах і функціях, зокрема спричинених війною з РФ, поступово втрачають свою ефективність усталені методики і технології професійно-педагогічної діяльності, за певних умов перестають бути продуктивними ті чи інші освітні технології. Якщо в особливих умовах діяльності викладач не усвідомлює себе активним суб'єктом неперервного професійно-особистісного зростання, формально проходить курси підвищення кваліфікації, недостатньо дбає про свій інноваційний розвиток, то він поступово втрачає набутий рівень професіоналізму діяльності і творчості. Тому вкрай актуальною проблемою сьогодення є визначення, обґрунтування і забезпечення відповідною методикою педагогічних умов цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку професійної компетентності педагогічних працівників широко розроблялася і розробляється в педагогіці та психології у працях таких вчених, як Є. Барбіна, А. Гриценко, І. Зязюн, В. Ковальчук, О. Красницька, П. Лузан, О. Отич, В. Паламарчук, В. Семиченко, С. Сисоєва, Н. Теличко та ін. Педагогічні умови як результат відбору й використання сукупності можливостей змісту, форм, методів цілісного педагогічного процесу, спрямованих на досягнення конкретних цілей розглядають у своїх дослідженнях вітчизняні вчені: В. Андреев, І. Андрощук, О. Бородієнко, М. Гайдур, О. Герасименко, Т. Герлянд, І. Гриненко, О. Дьомін, О. Заболотній, М. Кабиш, О. Кошук, Р. Курок, О. Радкевич, Н. Теличко, О. Тітова, Є. Хриков, І. Шевченко, Л. Шовкун та ін.

Мета дослідження: виявлення й обґрунтування найвагоміших аспектів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів.

Методи дослідження. Для розв'язання дослідницьких завдань використано комплекс методів: аналіз наукових джерел з метою розкриття основних положень досліджуваної проблеми; узагальнення та систематизації для формулювання власних поглядів на трактування сутності поняття «педагогічні умови розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів»; експертний метод для оцінювання провідних чинників цілеспрямованого розвитку професійної компетентності педагогічних працівників коледжів; метод ранжування для визначення найбільш вагомих детермінант розвитку професійної компетентності викладачів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, зупинимо увагу на тлумаченні понять, що застосовуються для дослідження вказаного феномену. На важливість цього аспекту вказував відомий методолог української педагогічної науки С. Гончаренко: «Що стосуються понятійно-категоріального апарату дослідження, то мова йде передусім про ясність і однозначність понять, які вводить дослідник, і про пояснення використовуваних категорій в тих випадках, коли авторське розуміння відрізняється від прийнятого в психолого-педагогічній науці» [5, с. 85]. Конкретні вимоги до побудови понятійної системи дослідження знаходимо і в праці Є. Хрикова «Методологія педагогічного дослідження»: «... обґрунтування будь-якого поняття необхідно розпочинати з виокремлення та з'ясування сутності його родового або родових понять, які значною мірою впливають на трактування

досліджуваної дійсності та поняття, яке її визначає...у цьому процесі необхідно поєднувати теоретичні та емпіричні процедури інтерпретації понять; дефініція поняття повинна бути зрозумілою не містити суперечливих ознак, розкривати тільки головний зміст терміну, суттєві сторони предмета або явища» [14, с. 85].

Передусім визначитися із сутністю поняття «педагогічна умова розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів». За результатами структурного поняттєво-термінологічного аналізу виокремлюємо такі поняття-складники цього терміну: «умова» (родове поняття), «педагогічна умова» – видове поняття до попереднього та родове для поняття «педагогічна умова розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів». Розглянемо їх сутність у викладеній послідовності.

Словник сучасної української мови поняття «умова» тлумачить як необхідну обставину, що уможливує здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [12, с. 1506], як фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник» [12, с. 1526]. У свою чергу, академічний тлумачний словник [3, с. 441] наводить декілька визначень цього терміну, зокрема: 1) взаємна усна чи письмова домовленість про що-небудь, угода, договір; 2) вимога, пропозиція, які висувуються однією з сторін, що домовляються про що-небудь, а також при укладанні угоди, договору; 3) необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь; 4) обставини, особливості реальної дійсності, при яких відбувається або здійснюється що-небудь; 5) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; 6) сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь; 7) умовляння.

Отже, ми переконалися, що поняття «умова» варто розуміти як необхідну обставину чи обстановку, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь. Педагогічна умова, як видове поняття до щойно аналізованого, тлумачиться вченими по-різному. Справедливо, на нашу думку, О. Радкевич узагальнює, що більшість учених «... пов'язують педагогічну умову з позитивними наслідками її забезпечення в освітньому процесі» [11, с. 213]. Учений, у свою чергу, під педагогічною умовою розуміє обставину, що сприяє ефективному формуванню чи розвитку педагогічного процесу, явища, об'єкта.

Співзвучно наведеному тлумаченню розуміє зміст педагогічної умови Р. Курок, який так визначає цей термін: «... педагогічні умови – це спроектовані обставини, що здійснюють суттєвий вплив на освітній процес з метою формування та розвитку професійної та інших компетентностей здобувачів. Педагогічні умови можуть бути спеціально створені для цілеспрямованого впливу на кінцеві результати освітньої діяльності» [9, с. 209]. Під педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності І. Андрощук розуміє обставини, фактори, пов'язані з освітньою діяльністю майбутніх учителів трудового навчання та технологій, що спрямовані на їх підготовку до педагогічної взаємодії у професійній діяльності [1, с. 214].

Нам імпонує підхід Є. Хрикова до визначення сутності, змісту, ролі педагогічних умов в освітньому процесі: «... сутність педагогічних умов доцільно визначати через поняття обставини, а не фактори. Таким чином, педагогічні умови – це обставини, які обумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу... це сукупність об'єктивних можливостей змісту, методів, прийомів, засобів педагогічної діяльності. Але більш детального розгляду потребує думка про те, що об'єктивні можливості матеріально-просторового середовища є педагогічними умовами. На наш погляд, не всі такі можливості є педагогічними умовами, а тільки ті, які створюються саме педагогом та є продуктом його діяльності» [14, с. 60].

Узагальнюючи наведені позиції, зазначимо, що під педагогічною умовою розуміємо обставину, забезпечення якої спеціальною (відповідною) методикою сприяє ефективному формуванню або розвитку педагогічного процесу, явища, об'єкта. Відповідно, педагогічну умову розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів визначаємо як обставину, забезпечення якої в інформаційно-освітньому середовищі закладу фахової передвищої освіти сприяє зростанню професіоналізму цих фахівців.

Важливою науковою проблемою вважаємо визначення сукупності педагогічних умов – як їх змісту, так і кількості. З цього приводу Є. Хриков, проаналізувавши понад двісті авторефератів експериментальних педагогічних досліджень робить висновок: « ... більшість педагогічних умов має банальний характер, вони не потребують перевірки... в якості педагогічних умов часто пропонують завдання педагогічної діяльності... процес визначення педагогічних умов є суб'єктивним і недостатньо науково обґрунтованим... для обґрунтування педагогічних умов, які відбивають особливості сучасної освітньої ситуації, необхідно у дисертаційному дослідженні навести та проаналізувати вже відомі педагогічні умови та показати, чому їх недостатньо для вирішення наявної педагогічної проблеми» [14, с. 64-65].

Услід за Є. Хриковим [14, с. 66], уточнюємо властивості педагогічних умов, зокрема: спрямованість на організацію педагогічної діяльності, тобто вони мають практичну, нормативну спрямованість; спрямованість на підвищення ефективності педагогічної діяльності; педагогічні умови не можуть суперечити прояву педагогічних закономірностей, принципів та правил; їх обґрунтування передбачає поєднання емпіричних та теоретичних процедур наукового дослідження; імовірнісний характер забезпечення результату педагогічної діяльності; локальний характер застосування (у структурі педагогічного знання найбільш широкий характер мають закономірності та принципи, більш вузький, локальний характер мають педагогічні умови); педагогічні умови набувають дієвості при їх забезпеченні спеціальними методиками чи педагогічними технологіями.

Варто відмітити, що цілком логічним і переконливим є факт: експериментально визначена і теоретично обґрунтована педагогічна умова повинна мати наукову новизну, представляти у своєму змісті нове педагогічне знання. Додамо: у дослідженні маємо врахувати надбання попередників щодо обґрунтованих ними обставин ефективності розвитку освітнього процесу, педагогічного явища чи об'єкту. Крім того, варто розглядати педагогічні умови в контексті структури педагогічної системи – мета, завдання; зміст освіти; методи, форми, технології навчання; контроль навчальних досягнень здобувачів освіти та ін.

У перебігу виконання дослідження було проаналізовано педагогічні умови формування чи розвитку різних видів компетентності здобувачів освіти, педагогічних працівників, зроблено певні висновки про необхідність їх урахування. Зокрема, зацікавлюють умови, обґрунтовані в роботах І. Андрушук [1], О. Бородієнко [2], Т. Герлянд [4], О. Дьоміна [6], М. Кабиш [7], О. Кошука [8], Р. Курка [9], О. Радкевича [11], О. Тітової [13] та ін.

Не важко помітити, що наведені у дослідженнях обставини формування чи розвитку певних властивостей особистості викладача, студента стосуються усіх складників освітнього процесу чи процесу професійного розвитку. З урахуванням думок керівників, педагогічних працівників, науковців на цьому етапі дослідження було складено перелік із 20 педагогічних умов цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів коледжів.

На другому етапі дослідження провідних чинників цілеспрямованого розвитку професійної компетентності педагогічних працівників коледжів було проведено їх експертну оцінку. Експертна група була сформована з наукових співробітників Інституту професійної освіти НАПН України, керівників, методистів, викладачів фахових коледжів (15 осіб, серед них 5 докторів педагогічних наук; 6 кандидатів педагогічних наук; 4 доктори філософії). На першому етапі експертам було запропоновано: з наведеного переліку умов відібрати 5 найбільш важливих для розвитку професіоналізму викладачів. За результатами експертизи було відібрано 9 педагогічних умов, кожній з яких віддали перевагу більше 25% експертів, зокрема:

1. Проектування та створення у закладі фахової передвищої освіти творчого інформаційно-освітнього середовища;
2. Мотивування педагогічних працівників фахових коледжів до проектування та застосування інновацій в освітньому процесі;
3. Сформованість у фаховому коледжі гнучкої системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
4. Системне формування у викладачів фахового коледжу позитивної мотивації до саморозвитку, самовдосконалення;
5. Залучення викладачів фахових коледжів до активної науково-педагогічної діяльності, до виконання науково-педагогічних досліджень;
6. Об'єктивне, систематичне оцінювання результатів педагогічної діяльності викладачів фахового коледжу;
7. Активна взаємодія фахового коледжу з науковими установами НАПН України, закладами вищої освіти, Науково-методичним центром вищої та фахової передвищої освіти щодо виконання спільних проєктів, грантів, організації конкурсів, олімпіад, участі в роботі науково-практичних конференцій, вебінарів, семінарів тощо;
8. Запровадження в освітньому середовищі коледжу прогресивних моделей професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема принципів концепції «організації, що навчається»;
9. Цілеспрямований розвиток особистості викладача безпосередньо у процесі трудової, професійної діяльності, опанування педагогічним працівником її потребо-мотиваційним, інформаційно-пізнавальним, цілеформуєчим, знаряддево-операційно-результативним та емоційно-почуттєвим компонентами.

Варто підкреслити, що за результатами першого етапу експертизи враховувалися зауваження експертів щодо формулювання умов, корегувалися їх назви, уточнювався зміст тощо. На другому етапі здійснювалося ранжування 9 відібраних педагогічних умов щоб визначити найбільш вагомі детермінанти розвитку професійної компетентності викладачів. В інструкції експерту вказувалося, що

найбільш вагомий, на думку експерта, умові слід присвоїти ранг «1»; відповідно найменш вагомий (у порівнянні з рештою умов зі списку) – ранг «9». Якщо умови, на думку експерта, рівнозначні, мають однаковий вплив на професійний розвиток викладача, їм присвоювався однаковий ранг. За результатами ранжування умов складалася матриця (табл. 1).

Таблиця 1.

Матриця результатів експертного оцінювання вагомості педагогічних умов розвитку професійної компетентності викладачів

№ експерта	Педагогічні умови *(№)									$\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^m X_{ij}$
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
I	6	7	1,5	8	4	9	1,5	3	5	45
II	7	4	1	9	5	8	2,5	2,5	6	45
III	6,5	8	2	5	4	6,5	2	2	9	45
IV	7	6	2	8	3,5	9	1	3,5	5	45
V	9	7	1,5	8	4	6	3	1,5	5	45
VI	8	5,5	2	5,5	4	9	1	3	7	45
VII	6	5	1	7	2,5	8	4	2,5	9	45
VIII	7	7	1,5	9	4	7	3	1,5	5	45
IX	6	8	1,5	9	3,5	7	1,5	3,5	5	45
X	9	5,5	1	8	4	7	2	3	5,5	45
XI	6	7	2	8,5	2	8,5	2	4	5	45
XII	5	7,5	1	9	4	7,5	3	2	6	45
XIII	5	6	3	8	4	9	1,5	1,5	7	45
XIV	5	8,5	1	7	4	8,5	2	3	6	45
XV	5,5	7,5	2	9	4	7,5	2	2	5,5	45
$\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n X_{ij}$	98	99,5	24	118	56,5	117,5	32	38,5	91	675
Місце	6	7	1	9	4	8	2	3	5	

Примітка *

1. Проектування та створення у закладі фахової передвищої освіти творчого інформаційно-освітнього середовища;

2. Мотивування педагогічних працівників фахових коледжів до проектування та застосування інновацій в освітньому процесі;

3 Сформованість у фаховому коледжі гнучкої системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

4. Системне формування у викладачів фахового коледжу позитивної мотивації до саморозвитку, самовдосконалення;

5. Залучення викладачів фахових коледжів до активної науково-педагогічної діяльності, до виконання науково-педагогічних досліджень;

6. Об'єктивне, систематичне оцінювання результатів педагогічної діяльності викладачів фахового коледжу;

7. Активна взаємодія фахового коледжу з науковими установами НАПН України, закладами вищої освіти, НМЦ вищої та фахової передвищої освіти щодо виконання спільних проектів, грантів, організації конкурсів, олімпіад, участі в роботі науково-практичних конференцій, вебінарів, семінарів тощо;

8. Запровадження в освітньому середовищі коледжу прогресивних моделей професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема принципів концепції «організації, що навчається»;

9. Цілеспрямований розвиток особистості викладача безпосередньо у процесі трудової, професійної діяльності, опанування педагогічним працівником її потребо-мотиваційним, інформаційно-пізнавальним, цілеформуючим, знаряддево-операційно-результативним та емоційно-почуттєвим компонентами.

Після заповнення матриці важливо було взяти єдність думок експертів щодо рангових місць досліджуваних педагогічних умов. Для цього було застосовано коефіцієнт конкордації, який розраховується за формулою [10, с. 228]:

$$W = \frac{12}{m^2(n^3 - n)} \sum_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^m (R_{ij} - \frac{n+1}{2})^2 \right), \quad (1)$$

де n – кількість аналізованих об'єктів, m – кількість експертів, R_{ij} – ранг j -го об'єкта, що привласнений йому i -м експертом.

Коефіцієнт конкордації набуває значень від 0 до 1. При повній узгодженості думок експертів він дорівнює 1; відповідно, коли думки експертів абсолютно «полярні», повністю не узгоджені, $W = 0$.

У нашому випадку $n = 9$, $m = 15$, $\sum_{j=1}^n \sum_{i=1}^m X_{ij} = 675$. За формулою (1) знаходимо $W = 0,71$. Отже, за

величиною коефіцієнта конкордації W маємо зробити висновок про достатню узгодженість думок експертів.

Нагадаємо, що перші місця займають умови з найменшою сумою рангів, відповідно, менш важливі, менш значущі детермінанти, на думку експертів, мають найбільші суми. Як це видно з таблиці 1, найменшу суму рангів ($\Sigma = 24$) набрала умова «Сформованість у фаховому коледжі гнучкої системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників» та, відповідно, посіла перше місце. Цей факт не був для нас неочікуваним: серед специфічних принципів розвитку професійної компетентності педагогічних працівників коледжів нами виокремлено принцип неперервності: «... професійний розвиток фахівця, зокрема педагога, є багатограним, багатфакторним процесом послідовного, системного накопичення обсягу різноманітних знань, формування комплексу практичних умінь і навичок, виховання професійних цінностей і особистісно-професійних якостей». Додамо, що реалізація щойно вказаного припису можлива при функціонуванні у закладі фахової передвищої освіти системи, яка поєднує напрями, форми, технології, засоби, зміст розвитку професіоналізму викладачів на етапах курсового і міжкурсowego підвищення кваліфікації. За нашими спостереженнями, у коледжах, де в полі зору методичної служби самоосвітня діяльність викладачів, системна організація дієвих заходів постійного оновлення педагогічними працівниками професійних, методичних, психолого-педагогічних знань, їх курсова перепідготовка, стажування на виробництві, участь у науково-педагогічних дослідженнях тощо, якість підготовки фахових молодших бакалаврів є високою.

Друге місце в загальній системі ранжування із сумою рангів $\Sigma = 32$ посідає умова «Активна взаємодія фахового коледжу з науковими установами НАПН України, закладами вищої освіти, Науково-методичним центром вищої та фахової передвищої освіти щодо виконання спільних проектів, грантів, організації конкурсів, олімпіад, участі в роботі науково-практичних конференцій, вебінарів, семінарів тощо». Експерти переконані, і з цим вартує погодитися, що залучення викладачів коледжів до інноваційної, наукової діяльності сприяє зростанню їх професіоналізму, розширенню обсягу сучасних знань, їх зростанню як творчих особистостей. Такі висновки маємо зробити і з огляду на положення принципу науковості, дотримання вимог якого сприяє цілеспрямованому розвитку єдності ідеалів, цілей, інтересів, сподівань, надій, бажань, вірувань, поглядів на сенс і мету життя не тільки викладача, а і його вихованців. Крім того, на об'єктивність таких висновків вказує і «статус» умови подібної за змістом (її можна назвати контрольною) № 5 «Залучення викладачів фахових коледжів до активної науково-педагогічної діяльності, до виконання науково-педагогічних досліджень»: вона посіла четверте місце із сумою $\Sigma = 56,5$.

Третє місце за вагомістю експерти відвели умові № 8 «Запровадження в освітньому середовищі коледжу прогресивних моделей професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема принципів концепції «організації, що навчається». З одного боку, ця умова детермінується вимогами принципу неперервності професійного зростання фахівця, необхідністю постійно розвивати ключову компетентність успішної життєдіяльності «навчання впродовж життя». Усвідомлюючи той факт, що корпоративне навчання (а саме про нього йдеться у змісті цієї умови) як процес постійного навчання кампаніями та організаціями свого персоналу майже не застосовується на теренах професійної освіти, прогнозуємо, що такі освітні форми в перспективі будуть визнані окремим напрямом кваліфікаційного розвитку педагогічних працівників. На нашу думку, цей напрям «внутрішньо-коледжного» навчання педагогічних працівників є досить перспективним і має право на самостійне науково-методичне розроблення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, кожна з визначених та обґрунтованих педагогічних умов спрямована на цілеспрямований розвиток професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. Водночас, при розробленні відповідної методики необхідно враховувати той факт, що лише їх єдність забезпечує цілеспрямованість, системність і логічність досліджуваного процесу розвитку професіоналізму викладачів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні потенціалу різних організаційних форм, інструментів та методик для розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів.

Список використаних джерел

1. Андрощук І. В. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04, 13.00.02. Київ, 2017. 493 с.
2. Бородієнко О. В. Система розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 690 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

4. Герлянд Т. М. Теоретичні і методичні основи загальноосвітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 585 с.
5. Гончаренко С. У. *Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям*. Київ-Вінниця. ТОВ фірма «Планер» 2010. 308 с.
6. Дьомін О. А. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки бакалаврів із агроінженерії: дис.... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2021. 636 с.
7. Кабиш М. Педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності викладачів загальноосвітніх дисциплін. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. 4. С. 69–78.
8. Кошук О. Б. Теоретичні і методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 676 с.
9. Курок Р. Розвиток правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів: теорія і методика: монографія. Київ: ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ», 2022. 422 с.
10. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Методологія та організація науково-педагогічних досліджень: підручник. Київ: ЦП «Компринт», 2016. 491 с.
11. Радкевич О. П. Теорія і практика розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: монографія. Київ: Майстер Книг, 2020. 400 с.
12. Словник української мови : у 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970. Т. 10. 658 с.
13. Тітова О. А. Система розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів аграрного профілю: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Мелітополь, 2020. 566 с.
14. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження: монографія. Харків. ФОП Панов А. М. 2017. 237 с.

References

1. Androshchuk I. V. Teoretychni i metodychni osnovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnologii do pedahohichnoi vzaiemodii u profesiinii diialnosti : dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04, 13.00.02. Kyiv, 2017. 493 s.
2. Borodiienko O. V. Systema rozvytku profesiinoi kompetentnosti kerivnykiv strukturnykh pidrozdiliv pidpriemstv sfery zviazku : dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04. Kyiv, 2018. 690 s.
3. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin : VTF —Perun, 2009. 1736 c.
4. Herliand T. M. Teoretychni i metodychni osnovy zahalnoosvitnoi pidhotovky maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv ahrarnoho profiliiu: dys. d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2021. 585 s.
5. Honcharenko S. U. *Pedahohichni doslidzhennia. Metodolohichni porady molodym naukovtsiam*. Kyiv-Vinnitsia. TOV firma «Planer» 2010. 308 s.
6. Domin O. A. Teoretychni i metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky bakalavriv iz ahroinzhenerii: dys.... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Kyiv, 2021. 636 s.
7. Kabysh M. Pedahohichni umovy rozvytku pedahohichnoi maisternosti vykladachiv zahalnoosvitnikh dystsyplin. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: «Pedahohichni nauky»*. 2022. Vyp. 4. S. 69–78.
8. Koshuk O. B. Teoretychni i metodychni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz ahroinzhenerii : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Kyiv, 2019. 676 s.
9. Kurok R. Rozvytok pravovoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv ekonomichnykh koledzhiv: teoriia i metodyka: monohrafiia. Kyiv: TOV «TsP «KOMPRYNT», 2022. 422 s.
10. Luzan P. H., Sopivnyk I. V., Vyhovska S. V. Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen: Pidruchnyk. Kyiv: TsP «Komprynt», 2016. 491 s.
11. Radkevych O. P. Teoriiia i praktyka rozvytku pravovoi kultury pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv profesiinoi osvity: monohrafiia. Kyiv: Maister Knyh, 2020. 400 s.
12. Slovnyk ukrainskoi movy : u 11 t. / AN URSR. Instytut movoznavstva / za red. I. K. Bilodida. Kyiv : Naukova dumka, 1970. T. 10. 658 s.
13. Titova O. A. Systema rozvytku tvorchoho potentsialu maibutnikh inzheneriv ahrarnoho profiliiu: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Melitopol, 2020. 566 s.
14. Khrykov Ye. M. Metodolohiia pedahohichnoho doslidzhennia: monohrafiia. Kharkiv. FOP Panov A. M. 2017. 237 s.